

כיבושה הניסי של יריחו - יהושע פרק ו

בשיעור זה נעסוק בכיבוש יריחו.

בעבר, הדבר המרכזי שהגן על עיר היו החומות שלה.

אפשר להביא תמונות של העיר העתיקה בירושלים ולהראות את החומות שסובבות את העיר. הן מגינות על העיר והלוחמים עומדים על החומה ויכולים לראות משם כל

מי שבא.

יריחו היא עיר מוקפת חומה, כאשר סוגרים את השערים של העיר וכולם בפנים, הם מרגישים מוגנים כי אי אפשר להילחם מול חומה של עיר.

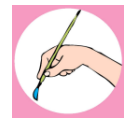
כך אנחנו שומעים כבר בפסוק הראשון:

(א) ויריחו סגרת ומסגרת מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא

הכנענים הגרים ביריחו בטוחים כי חומות העיר שלהם יגנו עליהם. ומה חושבים בני ישראל?

נסו לחשוב מה חושבים האנשים כשהם רואים לראשונה את יריחו מולם, עיר עם חומה

גבוהה? 'איך נלחם' 'איך נהרוס את החומה הזו'?? כדאי לנסות להעלות שאלות עם הילדים.

בסוף הפרק הקודם פגש יהושע את שר צבא ה' ביריחו, כלומר יהושע הגיע ליריחו וניסה לחשוב איך לכבוש אותה

להעשרה למורה: מלבי"ם: כי יריחו (ששם היה יהושע וחושב מחשבות לכבשה) היתה סוגרת מכבר, ועתה מסוגרת ומחוזקת יותר מפני בני ישראל בחומה דלתים ובריח.

שימו לב, פרשנות שאנו מביאים כאן היא לטובת המורה, אפשר להעזר בה בפירוש לתלמידים אך לא להביא אותה כלשונה כשהלשון קשה לתלמידים. הפרשנות היא עזר ולא מטרה בפני עצמה.

ההנחיות שה' נותן ליהושע

(ב) ויאמר ה' אל יהושע ראה נתתי בידך את יריחו ואת מלכה גבורי החיל:

נשים לב לשני דברים חשובים בפסוק זה

הראשון הוא המילים של סוף הפסוק: יריחו ומלכה הם גיבורים. האם זה לא יכול להפחיד את יהושע? או להחליש את כוחו?

השני הוא הלשון של תחילת הפסוק: 'נתתי בידך'. איך היינו מצפים שיהיה כתוב: 'אתן בידך'. נתתי זה לשון עבר, זה כבר קרה. כאשר ה' אומר ליהושע נתתי הוא אומר לו: כמה שהם חזקים וגיבורים הם כבר בידך, כי כשה' מבטיח, זה כאילו ההבטחה כבר התקיימה.

להעשרה למורה: רד"ק על הפסוק: גבורי החיל - פירושו אנשי יריחו ומלכה. ואף על פי שהם גבורי החיל נתתי בידך.

(ג) וסבתם את העיר כל אנשי המלחמה הקיף את העיר פעם אחת כה תעשה ששת

ימים:

(ד) ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבו את

העיר שבע פעמים והלחנים יתקעו בשופרות:

(ה) והיה במשך בקרן היובל כשמעכם את קול השופר יריעו כל העם תרועה גדולה ונפלה חומת העיר תחתיה ועלו העם איש נגדו:

התיאור בצו ה' מאד מוחשי וחשוב להדגים אותו עם הילדים על מנת שיבינו מה קורה. אפשר גם לשרטט או לעשות דגם. אח"כ נדגים שוב כשתתואר הפעולה שעושים בני ישראל. ביאורי מילים: כיוון שכתוב בפסוק ד' שופרות היובלים, הם יכולים להבין שבפסוק ה' מדובר שוב בשופרות. אך כדאי לשים לב לכך.

הציווי של יהושע לעם:

(ו) ויקרא יהושע בן נון אל הכהנים ויאמר אליהם שאו את ארון הברית ושבעה כהנים ישאו שבעה שופרות יובלים לפני ארון ה':
(ז) ויאמר אל העם עברו וסבו את העיר והחלוץ יעבר לפני ארון ה':
(ח) ויהי כאשר יהושע אל העם ושבעה הכהנים נשאים שבעה שופרות היובלים לפני ה' עברו ותקעו בשופרות וארון ברית ה' הלך אחריהם:
(ט) והחלוץ הלך לפני הכהנים תקעי השופרות והמאסף הלך אחרי הארון הלוך ותקוע בשופרות: (י) ואת העם צוה יהושע לאמר לא תריעו ולא תשמיעו את קולכם ולא יצא מפיכם דבר עד יום אמרי אליכם הריעו והריעתם:
(יא) ויסב ארון ה' את העיר הקף פעם אחת ויבאו המחנה וילינו במחנה: פ
(יב) וישכם יהושע בבקר וישאו הכהנים את ארון ה':
(יג) ושבעה הכהנים נשאים שבעה שופרות היובלים לפני ארון ה' הלכים הלוך ותקעו בשופרות והחלוץ הלך לפניהם והמאסף הלך אחרי ארון ה' הלוך ותקוע בשופרות:
(יד) ויסבו את העיר ביום השני פעם אחת וישבו המחנה כה עשו ששת ימים:

לאחר שנדגים ונראה מה קורה במשך ששת הימים, המתח מתעצם שימו לב שיהושע לא אמר לעם דבר חשוב שאמר לו ה': ונפלה חומת העיר תחתיה ונעלו העם איש נגדו: הוא גם לא אומר להם שזה יקח שבעה ימים. יהושע מזהיר את העם לשתוק והם עושים דברים משום שהם מאמינים לו ומאמינים בו (תראו איזו מנהיגות!)

איך מרגישים בני ישראל שסובבים את החומה ושומעים את קול השופר?
איך מרגישים הכנענים בתוך העיר שעומדים על החומה ורואים את התהלוכה שמחוץ לחומה?

מאד חשוב להתעכב על הרגשות הללו משום שהם משקפים את התמיהה שהתהלוכה יוצרת ואת המתח שהיא בונה מחוץ לחומה ובתוכה. בני ישראל אולי כבר רוצים סוף סוף להלחם, אבל הם רואים כל יום את חומות יריחו ושואלים את עצמם איך נצליח לכבוש את העיר הזו?
הכנענים שואלים את עצמם, מה הם עושים שם בחוץ? איך הם מתכוונים להלחם בנו?

(טו) ויהי ביום השביעי וישכמו כעלות השחר ויסבו את העיר כמשפט הזה שבע פעמים רק ביום ההוא סבבו את העיר שבע פעמים:

(טז) וַיְהִי בַפֶּעַם הַשְּׂבִיעִית תִּקְעוּ הַכֹּהֲנִים בְּשׁוֹפְרוֹת וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל הָעָם הֲרִיעוּ כִּי נָתַן ה' לָכֶם אֶת הָעִיר:

(יז) וְהִיְתָה הָעִיר חָרָם הִיא וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ לֵה' רַק רֶחֶב הַזֹּנָה תַחֲיֶה הִיא וְכָל אֲשֶׁר אַתָּה בְּבַיִת כִּי תִחַבְּאָתָה אֶת הַמְּלֹאכִים אֲשֶׁר שְׁלַחְנוּ:

(יח) וְרַק אַתֶּם שְׁמְרוּ מִן הַחָרָם פֶּן תַּחְרִימוּ וּלְקַחְתֶּם מִן הַחָרָם וְשַׁמְתֶּם אֶת מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל לְחָרָם וְעַכְרְתֶּם אוֹתוֹ:

(יט) וְכָל כֶּסֶף וְזָהָב וְכָלִי נְחֹשֶׁת וּבְרָזָל קִדָּשׁ הוּא לֵה' אוֹצֵר ה' יְבוֹא:

(כ) וַיִּרַע הָעָם וַיִּתְקְעוּ בְּשׁוֹפְרוֹת וַיְהִי כְשָׁמַע הָעָם אֶת קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיִּרְעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וַתִּפֹּל הַחוֹמָה תַּחְתֶּיהָ וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה אִישׁ נֶגְדוֹ וַיִּלְכְּדוּ אֶת הָעִיר:

(כא) וַיַּחְרִימוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר בְּעִיר מֵאִישׁ וְעַד אִשָּׁה מִנְעַר וְעַד זָקֵן וְעַד שׁוֹר וְשֶׁה וְחֲמֹר לְפִי חָרָב:

בקריאה ראשונה נקרא את פסוקים ט"ו, ט"ז ואחריהם מיד את פסוקים כ', כ"א. שימו לב כי ברגע הדרמטי יהושע משתף את העם במהלך, התרועה של העם מפחידה לא פחות מן השופרות והיא מפילה את חומות יריחו. התרועה של האנשים עם השופרות מעידה על האמונה שלהם בה' ועל הנכונות שלהם ללכת אחרי יהושע, ולכן הם מצליחים להיות שותפים בנס שא-להים עשה, נפילת חומת יריחו. אחרי שהחומה נופלת כמובן שקל מאד לכבוש את העיר ואת האנשים שכל כך נבהלו מנפילת החומה שהגינה עליהם.

ההנחיות המיוחדות של יהושע

כעת נוכל לחזור לפסוקים עליהם דילגנו ולקרוא את ההוראות שנותן יהושע, שאינן הוראות של ה' אלא דבריו שלו:

- א. צריך להציל את רחב ומשפחתה, כי היא החביאה את המרגלים.
- ב. אסור לקחת כלום מן השלל בעיר, הכל לה'.

נעמוד על שני הציוויים הללו:

למה מצילים את רחב? כי מי שעושה לך טובה אתה גומל לו טובה. ומי שהבטחת לו הבטחה, אתה מקיים את ההבטחה שלך, תמיד.

איסור לקחת השלל:

חשוב מאד לתת את הדעת לדבר על דברים שיש בהם הבדל גדול בין המציאות של תקופת יהושע ומציאות ימינו. בדרך כלל במלחמות בתקופת התנ"ך, היו הלוחמים לוקחים את השלל מן העיר, זה כולל את הכסף והזהב שיש בעיר, ואת כל הדברים היפים שיש בעיר. זה השכר שלהם על המלחמה. היום אסור לחיילים לקחת שלל ממלחמה ואסור לקחת מאנשים שנלחמים איתם את רכושם, אבל בעבר זה היה מקובל. (מאד חשובה ההשוואה לימינו וכבר מן הרגע הראשון מכיוון

שאנחנו נמצאים לצערנו הרב בסיטואציות כאלו וחשוב להדגיש את הערכים של הצבא. על הפיתוי לקחת שלל, שקורה גם בימינו, נוכל ללמוד בהמשך מסיפור עכן). אחרי שעם ישראל נלחם את המלחמה הראשונה שלו, הדבר הראשון שהם יכולים לחשוב עליו הוא לקחת השלל, כי זה כאמור, מה שמקובל.

האם ה' ציווה על יהושע לא לקחת שלל? האם מצאנו שה' ציווה זאת?

כדאי לשאול את התלמידים את השאלה הזו ולנסות לקבל מהם תשובות לפני שנציע תשובות משלנו. אם הם ענו תשובות ראויות, אין צורך להוסיף תשובות אחרות.

להעשרה למורה: בירושלמי מסכת ברכות י"ד ע"ג כתוב: אמר ר' יהושע דרומיא שלשה דברים גזרו בית דין שלמטון והסכים בית דין שלמעלן עמהן ואילו הן חרמה שליריחו ומגילה אסתר ושאלת שלום בשם. חרמה שליריחו 'חטא ישראל', ולא יהושע גזר? אלא מלמד שהסכימו בית דין [של מעלה עמהן].

כמובן שלא נביא את הגמרא לתלמידים בלשונה וגם לא נעסוק במקרים הנוספים שהגמרא מביאה, אולם, רבי יהושע אומר שיהושע גזר מעצמו אבל הקב"ה הסכים איתו. זהו כוחו של מנהיג ראוי שהקב"ה מסכים עם מה שהוא מצווה את העם.

למה יהושע לא נותן לעם לקחת מן השלל?

שוב, כדאי לתת לתלמידים לענות תשובות, וגם להסתפק בהן.

להעשרה למורה: המלבי"ם מפרש: 'זיען שהכבוש יהיה בנס ע"י ה', ראוי ששללה יהיה הקדש לה' הכובש'.

מי שבאמת כבש את העיר והכניע אותה היה ה' בהפלת החומות ולא בני ישראל, לכן 'מגיע לו' השלל וכשבני ישראל נותנים את כל השלל לה' הם גם מביעים תודה וגם מראים שהם יודעים שה' נלחם את המלחמה הזו.

(כב) וְלִשְׁנַיִם הָאֲנָשִׁים הַמְּרֻגְלִים אֶת הָאָרֶץ אָמַר יְהוֹשֻׁעַ בָּאוּ בֵּית הָאִשָּׁה הַזֹּנָה וְהוֹצִיאוּ מִשָּׁם אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהּ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּם לָהּ:
(כג) וַיָּבֹאוּ הַנְּעָרִים הַמְּרֻגְלִים וַיֹּצִיאוּ אֶת רַחֵב וְאֶת אֲבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ וְאֶת אַחֶיהָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהּ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְוֹתֶיהָ הוֹצִיאוּ וַיִּנְיְחוּם מִחוּץ לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל:
(כד) וְהָעִיר שָׂרְפוּ בָאֵשׁ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ רַק הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב וְכָלִי הַנְּחֹשֶׁת וְהַבְּרָזֶל נִתְּנוּ אוֹצָר בֵּית ה':
(כה) וְאֶת רַחֵב הַזֹּנָה וְאֶת בֵּית אֲבִיהָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהּ הִחִיָּה יְהוֹשֻׁעַ וַתֵּשֶׁב בְּקֶרֶב יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי הִחֲבִיֵּאתָ אֶת הַמְּלָאכִים אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוֹשֻׁעַ לְרַגֵּל אֶת יְרִיחוֹ: פ
(כו) וַיִּשָּׁבַע יְהוֹשֻׁעַ בְּעַת הַהִיא לֵאמֹר אַרְוֹר הָאִישׁ לִפְנֵי ה' אֲשֶׁר יָקוּם וּבְנֵה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ בְּבָכְרוּ וַיִּסְדָּנָהּ וּבְצָעִירוּ יִצִיב דְּלֹתֶיהָ:
(כז) וַיְהִי ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוּ בְּכָל הָאָרֶץ:

כיוון שפסוקים אלו חוזרים על האירועים ניתן לקרוא אותם בלי להסביר ולהתעכב רק על שני הפסוקים האחרונים. הקללה שמטיל יהושע על העיר יריחו ועל בונייה

גם כאן עולה השאלה מדוע מקלל יהושע את מי שיבנה את יריחו? והאם ה' אמר לו לעשות את זה?

גם כאן המלבי"ם יכול לעזור לנו להבין:

פי' הרמב"ם שהיה לזכרון הנס שכל הרואה חומת העיר החרבה יזכור את הנס, וכמ"ש (ברכות נד א) הרואה חומת יריחו שנבלעה במקומה חייב לברך

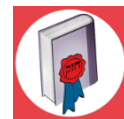
כאשר יריחו נשאת חרבה, אפשר ללמוד על גודל הנס שנעשה בה, ולכן מי שבונה אותה מחדש, למעשה מטשטש את הנס שעשה ה' לעם ישראל ואת החסד הגדול שלו שעזר להם במלחמה הראשונה בארץ ישראל. מי שמעלים את הנס של ה', ה' יקח לו את הדבר החשוב ביותר עבורו, הילדים שלו.

כאן אנו רואים את יהושע כנביא, שהשבועה שהוא משביע את העם חשובה.

(כז) וַיְהִי ה' אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שְׁמֵעוֹ בְּכָל הָאָרֶץ:

מה ניתן ללמוד על הרושם שעשה סיפור יריחו על הכנענים במקומות אחרים בארץ???

הערה למורה:

את הפרק אנו מסיימים בהתרוממות רוח

- גדולת יהושע
- הציות של עם ישראל שעושה ככל שמצווים עליו
- היכולת להתאפק ולא לקחת שלל גם כשרוצים
- היכולת להחזיר טובה למי שעשה לך טובה

כל אלו הם דברים גדולים שאנו לומדים מן הפרק על כיבוש יריחו.

אם נצליח להפוך את הפרק להתרוממות רוח, בפרק הבא יחוו התלמידים תחושת נפילה, והדבר חשוב להבנת התגובות השונות וגם לעוצמת עונשו של עכן.